

TÄNK POSITIVT!

En rapport om problemet med exotiska sällskapsdjur
och förslag om införandet av en positiv lista.

djurskyddet
SVERIGE

INNEHÅLL

Inledning	5
1. Svensk lagstiftning kring sällskapsdjur	7
Negativ vs positiv lagstiftning	7
Positiv lista i andra länder	8
2. Svenska sällskapsdjur – undersökning	8
Däggdjur	9
Reptiler och amfibier	12
Fåglar	15
3. Diskussion och slutsats	17
Smittskydd och hälsa	17
Viltfångade arter	18
Kunskapsluckor gällande behov och beteenden hos exotiska sällskapsdjur	18
4. Djurskyddet Sverige föreslår införande av en positiv lista	19
Om Djurskyddet Sverige	21

INLEDNING

I Europa har man på senare år kunnat se en växande trend att hålla mer ovanliga och exotiska djur hemma och det blir mer och mer populärt att hålla icke-domesticerade djur¹. Detta är enligt Jordbruksverket en trend som även märks i Sverige².

Tyvärr finns det flera problem med att hålla exotiska djur som sällskapsdjur och det kan vara mycket svårt att säkerställa djurens välfärd när de hålls i fångenskap. De har ofta komplexa behov på grund av hur de lever i sitt naturliga habitat. I många fall saknas kunskap om hur de ska tas om hand på bästa sätt, men i vissa fall är det även med kunskap för svårt att tillgodose djurens behov i en hemmiljö.

För att bedöma om en djurart är lämplig att hålla som sällskapsdjur eller inte behöver en rad olika aspekter värderas. Fraser & Schuppli (2000) menar att framför allt ska inte hållandet av ett djur som sällskap hota djurets välfärd, snarare förbättra den, samt att det inte ska innebära någon påtaglig skada för samhället eller miljön. De anser även att man ska värdera hur man får tag i djuren, hur de transporteras, hur väl deras behov kan tillgodoses i fångenskap samt huruvida djuret kan orsaka skada på människor eller miljö.

I denna rapport diskuterar vi hur svensk lagstiftning kan bli bättre för de exotiska och mer ovanliga djuren och föreslår ett **införande av en positiv lista**.

1 European commission, "Evaluation of the EU Policy on Animal Welfare and Possible Policy Options for the Future", (22 December 2010), https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_arch_122010_full_ev_report_en.pdf hämtad 8 nov 2020

2 C.A Schuppli & D. Fraser, "A framework for assessing the suitability of different species as companion animals", *Animal Welfare*, 9 (2020), 359-372.

Exakt hur många exotiska sällskapsdjur som finns i Sverige idag är okänt. I SCBs undersökning från 2012³ uppskattas att drygt 330 000 hushåll hade andra sällskapsdjur än hund och katt. Av dessa hade drygt 166 000 det som benämndes ”Annat” och i denna siffra ingår också de mer ovanliga exotiska sällskapsdjuren. En annan undersökning gjord av Novus på uppdrag av Agria Djurförsäkring, Svenska Kennelklubben och Royal Canin visade denna uppskattning av antalet hushåll med övriga husdjur⁴. Se bild nedan:

3 Statistiska centralbyrån – SCB. 2012. Hundar, katter och andra sällskapsdjur 2012, www.skk.se/globalassets/dokument/om-skk/scb-undersokning-hundar-katter-och-andra-sallskapsdjur-2012.pdf.

4 Agria djurförsäkring, ”Katten-populäraste sällskapsdjuret i Sverige”, Agria djurförsäkring (27 nov 2017), www.agria.se/katt/artiklar/om-katt/katten---popularaste-sallskapsdjuret-i-sverige/, hämtad 8 nov 2020.

1. SVENSK LAGSTIFTNING KRING SÄLLSKAPSDJUR

I Sverige är det endast tillåtet att hålla djur som är födda och uppfödda i fångenskap som sällskapsdjur. Utöver detta är det inte tillåtet att hålla apor, rovdjur (förutom hund, katt och tamiller) eller rovfåglar som sällskapsdjur och inte heller korsningar mellan tamkatt och vilda kattdjur eller mellan tamhund och vilda hunddjur. Övriga djurarter är alltså tillåtna att hålla för privatpersoner. Det finns detaljerade regler för hur sällskapsdjur ska hållas. Regler för de vanligare sällskapsdjuren finns i Jordbruksverkets föreskrifter för hund och katt (SJVFS 2020:8) och djur avsedda för sällskap och hobby (SJVFS 2019:1517). För exotiska djur som inte tas upp i dessa föreskrifter gäller samma regler som för djurparksdjur (SJVFS 2019:29). Jordbruksverket är ansvarig för utformandet av de detaljerade föreskrifterna och länsstyrelsen ska kontrollera att reglerna efterlevs.

Men även med detaljerade regler kring hur exotiska djur ska hållas, så är det i många fall svårt att säkerställa en god välfärd för dessa djur. Många icke-domesticerade djur är helt enkelt inte lämpliga att hålla i fångenskap även om regelverket följs. Dagens regelverk kräver dessutom att länsstyrelserna dels känner till och kontrollerar vilka exotiska djur som finns i svenska hem, dels att de har kompetens och resurser kring alla tillåtna djurarter samt kring de i många fall väldigt detaljerade regelverken.

Negativ vs positiv lagstiftning

I Sverige tillämpas idag en så kallad ”negativ lista” i lagstiftningen kring exotiska sällskapsdjur, det vill säga att det finns reglerat ett antal djurarter som inte är tillåtna i svenska hem. En stor utmaning gällande negativa listor är att antalet arter som är tillåtna är många och nya trender gällande exotiska sällskapsdjur kan dyka upp på marknaden. I praktiken är det osannolikt att lagstiftningen ska kunna hinna i kapp det som pågår på marknaden och inom handeln med olika exotiska sällskapsdjursarter. Det uppstår lätt kryphål som kan innebära allvarliga risker för djurvälfärd, folkhälsa och ekologi. Vi ser även att den lagstiftning som idag finns ofta är väldigt begränsad vad gäller omfattningen av arter. Ofta berör den däggdjursarter men missar en hel del vad gäller den oerhörda mängd och variation av fågel-, reptil-, amfibie-, fisk-, och insektsarter som det handlas med.

Ett alternativ till detta är en så kallad positiv lista, med ett antal arter som är tillåtna att hålla för privata djurägare, med eller utan tillstånd. Djur som inte står med på listan är inte heller tillåtna att hålla i fångenskap, möjligtvis med undantag för djurhållare som söker tillstånd och kan visa att de har tillräckliga möjligheter och kunskaper att ta hand om dessa djur. Huruvida ett djur ska få stå med på listan bestäms med hjälp av en rad olika kriterier.

Exempel på kriterier att ta hänsyn till är:

1. Artens möjlighet till god välfärd i fångenskap
2. Om arten är invasiv
3. Om arten innebär en säkerhet för människors eller andra djurs hälsa
4. Hur mycket information som finns tillgänglig om arten

En positiv lista minskar administrativa kostnader och även juridiska och byråkratiska bördor kopplade till att hålla koll på och pröva fall om tillräcklig skötsel eller vanvård av exotiska sällskapsdjur. Den underlättar också myndigheternas tillsyn då djurskyddsinspektörerna behöver ha kunskap om ett mer begränsat antal djur. Den positiva listan som koncept stöds därför redan av Europadomstolen.

Positiv lista i andra länder

Belgien var först ut i EU med att införa en positiv lista, från början redan 2001 men de uppdaterade lagstiftningen 2009. Belgiens lista innefattar 42 däggdjur som är tillåtna att hålla som sällskapsdjur. Det finns även kriterier för att kunna bedöma huruvida andra arter kan anses lämpliga och kunna inkluderas på listan. I Belgien pågår dessutom en process med att ta fram en positiv lista även för reptilarter. En sådan finns i dagsläget redan i Norge, vilken infördes 2017 och innefattar 19 tillåtna reptilarter⁵. I Norge är det alltså förbjudet att importera, sälja och hålla exotiska däggdjur (till exempel flygekorrar, igelkottar och andra arter som inte är ”vanliga sällskapsdjur” i Norge), amfibier och reptiler förutom dessa 19 reptilarter. I Nederländerna infördes en positiv lista för däggdjur 2015 och med en uppdaterad version 2017. I dagsläget finns 123 däggdjursarter med på den tillåtna listan. Det finns även villkor uppsatta för hur dessa arter ska hållas men för närvarande diskuteras huruvida dessa villkor ska vara bindande eller inte.

Danmark införde 2014 mer specifika bestämmelser kring vilka djurarter som är tillåtna att hållas av privatpersoner som sällskapsdjur och en mer utförlig negativ lista⁶. Det blev bland annat olagligt att inneha mårhundar och tvättbjörnar vilket tidigare varit tillåtet. Bland reptilerna är bland annat alla giftormar samt ett antal pytonormar däribland tigerpyton förbjudna. Även varaner som komodovaran och nilvaran är numera förbjudna. Flygekorrar är förbjudna men flygpungekorrar fortfarande tillåtna. I nuläget är det sex europeiska länder som har infört någon form av positiv lista över de djur som är tillåtna att hålla som sällskapsdjur. Dessa länder är Belgien, Kroatien, Luxemburg, Malta, Nederländerna och Norge⁷.

2. SVENSKA SÄLLSKAPSDJUR – UNDERSÖKNING

För att få en idé om vilka olika slags djur som finns i svenska hushåll genomförde Djurskyddet Sverige sommaren 2017 en enkätundersökning för att samla in information. Undersökningen spreds framför allt via sociala medier. Enkäten riktade sig till privata djurägare med sällskapsdjur förutom hund, katt och lantbruksdjur. Frågorna omfattade vilka och hur många djur de svarande har hemma, ålder på djuren, var de kom ifrån, var de hittade skötselråd/information om djuret, om de anser det vara lätt att hitta veterinärvård för djurarten och om de anser att just deras djurart generellt hålls på ett bra sätt i Sverige idag och skyddas väl av lagstiftning.

2894
.....
**djurindivider fanns i
hushållen hos de som
svarade på enkäten**

Totalt fick vi svar från 454 personer som har däggdjur, 112 svarande som har reptiler och 79 som har fåglar som tillsammans hade totalt 2894 djurindivider hemma. Detta efter att otillräckliga, uppenbart falska svar, svar som gällde hund/katt/lantbruksdjur samt ofullständiga svar har tagits bort.

5 Mattilsynet, "Reptilene som er lovlige i Norge", Mattilsynet (3 aug 2017), www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjaledyr_og_konkurransedyr/eksotiske_dyr/reptilene_som_er_lovlige_etter_15_august_2017.27196, hämtad 8 nov 2020.

6 Miljø- og Fødevareministeriet, "Bekendtgørelse om forbud mod hold af særlige dyr", Retsinformation (BEK nr 1261 af 17/11/2015), www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175350, hämtad 8 nov 2020.

7 Eurogroup for Animals, "Analysis of national legislation related to the keeping and sale of exotic pets in Europe", Eurogroup for Animals (juni 2020).

Däggdjur

Det överlägset vanligaste husdjuret var domesticerad kanin, där 236 svarande rapporterade 764 kaniner. Därefter rapporterades tammus, tamråtta och guldhamster vara de vanligaste husdjuren baserat på antal individer. Bland de mer ovanliga arterna hittas degu, kinesisk dvärghamster, vild igelkott (som uppgavs vara skadad och räddades av den svarande), jerboa, sibirisk jordekorre, tenrecs och zebramos.

Svenskt namn	Latinskt namn	Antal svarande med arten	Antal av arten
Tenrec (ospec)*		1	2
Marsvin	<i>Cavia porcellus</i>	86	399
Chinchilla	<i>Chinchilla lanigera</i>	10	44
Dvärghamster (kinesisk)*	<i>Cricetulus griseus</i>	1	1
Degu	<i>Degus octodon</i>	1	4
Tenrec (dvärg)*	<i>Echinops telfairi</i>	1	1
Igelkott (vild)*	<i>Erinaceus europaeus</i>	1	1
Jerboa*	<i>Jaculus orientalis</i>	1	2
Zebramus*	<i>Lemniscomys</i>	1	4
Gerbil	<i>Meriones unguiculatus</i>	19	45
Guldhamster	<i>Mesocricetus auratus</i>	51	160
Afrikansk pygmémus	<i>Mus minutoides</i>	2	8
Tammus	<i>Mus musculus</i>	25	278
Iller (domesticerad)	<i>Mustela putoris furo</i>	11	25
Afrikansk pygméigelkott*	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	16	32
Kanin (domesticerad)	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	236	764
Dvärghamster (ospec)	<i>Phodopus</i>	17	46
Dvärghamster (campbells)	<i>Phodopus campbelli</i>	3	18
Dvärghamster (roborovski)	<i>Phodopus roborovskii</i>	5	20
Dvärghamster (rysk vintervit)	<i>Phodopus sungorus</i>	9	18
Råtta (domesticerad)	<i>Rattus norvegicus</i>	64	299
Sibirisk jordekorre	<i>Tamias sibiricus</i>	1	1
Tenrec (vanlig)*	<i>Tenrec ecaudatus</i>	1	1
Totalsumma			2173

Av ovanstående finns majoriteten med på Belgiens positiva lista. Undantagna av de arter som fanns med bland de svarande och därmed otillåtna för privatpersoner i Belgien är markerade med *. Förutom ovanstående djur vet vi genom intressegrupper för exotiska djur i sociala medier att det dessutom förekommer nataler, pungnäbbmöss (short tailed opossums), duprasi, australisk flygpungekorre, sjuovare, stäpplämmel och wallabys. Av dessa är wallabys den enda art som är med på Belgiens positiva lista och alltså tillåtna att hållas av privatpersoner.

Några exempel på ovanliga arter som det enligt Jordbruksverket finns ett ökat intresse för i Sverige är afrikanska pygméigelkottar och flygpungekorrar. Dessa arter kommer från tropiska områden och kräver varma temperaturer på mellan 22-27 grader året runt vilket kan vara svårt att säkerställa i ett vanligt hem⁸.

Den afrikanska pygméigelkotten är ett nattlevande djur med ursprung i centrala och östra Afrika. De lever ensamma och är ett djur med mycket energi och som kan röra sig över långa sträckor per natt då det letar efter olika sorters föda. Vissa anser att det är svårt att ge dem tillräckligt bra liv i fångenskap på grund av deras naturliga behov.

Flygpungekorrar är små trädlevande och nattlevande djur som liknar flygekorrar. De använder sin flygförmåga bland annat för att nå föda och undkomma rovdjur. De äter en mängd olika sorters föda och är väldigt sociala, grupperna består av cirka sju vuxna samt säsongens ungar. I fångenskap kan de lida av kalicumbrist och järnbrist samt även utveckla beteendeproblem till följd av bristande social interaktion.

Övriga enkätresultat gällande däggdjur:

På frågan om djurägarna upplever att det är lätt att hitta en veterinär med god kompetens och expertis om just deras specifika djurart svarar majoriteten av däggdjursägarna nej. På frågan om de upplever några problem med att hålla den specifika djurarten nämner ett flertal av däggdjursägarna svårighet att hitta bra foder till sina djur.

Kaninerna nämns särskilt som ett djur där det finns många problem med skötseln och hållningen. Till exempel att de ofta hålls på alldeles för små ytor och därmed inte får utlopp för sitt rörelsebehov och kan uttrycka naturligt beteende (t.ex. att gräva), samt att de ofta hålls ensamma vilket är onaturligt och stressande för ett naturligt flocklevande djur. Det verkar även vara svårt att hitta bra och lämplig utrustning som till exempel burar, och flera skriver att många burar som säljs som kaninburar i själva verket inte lever upp till lagens minimimått. På frågan om de svarande anser att deras specifika djurart hålls på ett gott sätt i Sverige idag, svarar många däggdjursägare att de tycker att framför allt kaniner, men även vissa andra djurarter idag skyddas för dåligt av lagen och att okunskapen är stor.

⁸ C.A Schuppli & D. Fraser, "A framework for assessing the suitability of different species as companion animals", *Animal Welfare*, 9 (2020), 359-372.

Exempel på andra ovanliga däggdjursarter som förekommer som sällskapsdjur i Sverige:

Jerboa

Jerboan är en hoppande gnagare som finns i heta öknar i Nordafrika och östra Asien. De är framför allt skymningsaktiva och har en välutvecklad hörsel för att undkomma rovdjur. Med de långa benen kan de hoppa och springa snabbt för sin storlek, upp till 24 km/h.

De är ensamlevande och gräver och bor under dagtid i hålor under jord. Dessa djur är därmed anpassade för att leva under jord men även för att röra sig och springa fort och länge över jord, i ett hett klimat. Sådana behov är mycket svåra för privatpersoner att uppfylla i hemmiljö.

Tenrec

Tenrecs är speciell grupp av däggdjur, främst från Madagaskar som påminner om såväl igelkottar, möss, näbbmöss, pungråttor och till och med uttrar. Det finns flera olika underarter som lever i så väl akvatiska, arboreala, markbundna och underjordiska miljöer. Åtminstone vissa tenrec-arter lever i sociala familjegrupper med minst ett dussin individer. De är nattlevande och förlitar sig på andra sinnen mer än synen.

En utmaning med dessa djur är att veta vad den specifika underarten är anpassad för och har för slags behov. Det är troligen svårt att konstruera en miljö liknande deras naturliga i hemmiljö, eller kräver åtminstone en hel del engagemang och kunskap från djurägaren.

Reptiler och amfibier

Totalt 112 svarande uppgav att de hade totalt 324 individer av 69 olika arter. De fem vanligaste arterna var skäggagam, leopardgecko, ögonfransgecko, majsorm och kungspyton. För majoriteten av arterna fanns bara en eller två individer.

Svenskt namn	Latinskt namn	Antal svarande med arten	Antal av arten
<u>Hornagam*</u>	<i>Acanthosaura capra</i>	1	1
<u>Amerikansk grön padda*</u>	<i>Anaxyrus debilis</i>	1	5
Kungsboa/Kejsarboa	<i>Boa constrictor imperator</i>	5	11
<u>Grön kattsnok*</u>	<i>Boiga cyanea</i>	1	1
<u>Orientalisk klockgroda*</u>	<i>Bombina orientalis</i>	2	11
<u>Chaoansk horn groda*</u>	<i>Ceratophrys cranwelli</i>	1	1
<u>Pacmangroda ospec*</u>	<i>Ceratophrys omata</i>	1	1
<u>Horn groda*</u>	<i>Ceratophrys sp.</i>	1	2
<u>Kameleont ospec*</u>	<i>Chamaeleoniae</i>	1	1
Rödfotad skogssköldpadda	<i>Chelonoidis carbonaria</i>	1	2
Trädgårdsboa	<i>Corallus hortulanus</i>	2	2
Ögonfransgecko	<i>Correlophus ciliatus</i>	14	38
<u>Halsbandsleguan*</u>	<i>Crotaphytus collaris</i>	2	4
<u>Eldbukssalamander*</u>	<i>Cynops</i>	2	3
<u>Japansk vattensalamander*</u>	<i>Cynops pyrrhogaster</i>	1	1
<u>Twin spotted ratsnake*</u>	<i>Elaphe bimaculata</i>	1	1
<u>Indisk smyckessnok*</u>	<i>Elaphe helena</i>	1	1
Röd regnbågsboa	<i>Epicrates cenchria</i>	1	1
<u>Pilgiftsgroda*</u>	<i>Epipedobates anthonyi</i>	1	1
Leopardgecko	<i>Eublepharis macularius</i>	20	38
<u>Falks kartsköldpadda*</u>	<i>Graptemys pseudogeographica</i>	1	1
<u>Västlig trynsnok*</u>	<i>Heterodon nasicus</i>	4	5
<u>Dvärgklogroda*</u>	<i>Hymenochirus boettgeri</i>	1	6
<u>Grön leguan*</u>	<i>Iguana iguana</i>	3	3
<u>Leguan ospec*</u>	<i>Iguana sp.</i>	1	1
Kalifornisk kungssnok	<i>Lampropeltis getula californiae</i>	1	1
<u>Bergskungssnok*</u>	<i>Lampropeltis pyromelana</i>	1	1
Publean mjölksnok	<i>Lampropeltis triangulum campbelli</i>	1	1
Sinaloamjölksnok	<i>Lampropeltis triangulum sinaloae</i>	1	1
<u>Jungfrugecko*</u>	<i>Lepidodactylus lugubris</i>	1	4
<u>Korallfinger groda*</u>	<i>Litoria carulea</i>	1	1
<u>Williams daggecko*</u>	<i>Lygodactylus williamsi</i>	1	4
<u>Nätpyton*</u>	<i>Malayopython reticulatus jampeanus</i>	1	1
<u>Reeves sköldpadda*</u>	<i>Mauremys reevesii</i>	1	2
<u>Amethyst pyton*</u>	<i>Morelia amethystina</i>	1	2
Djungelrutpyton	<i>Morelia spilota cheynei</i>	1	1

Australisk tjocksvansgecko*	<i>Nephurus wheeleri cinctus</i>	1	2
Vietnamesisk blå snyckorm*	<i>Orthriophis taeniurus callicyanus</i>	1	1
Majsorm	<i>Pantherophis guttatus</i>	22	35
Phelsuma klemmeri*	<i>Phelsuma klemmeri</i>	1	1
Påfågeldaggecko*	<i>Phelsuma quadriocellata</i>	1	4
Pilgiftsgroda*	<i>Phyllobates vittatus</i>	1	1
Dvärgskäggagam*	<i>Pogona henrylawsoni</i>	5	7
Skäggagam	<i>Pogona vitticeps</i>	22	38
Kortsvansad borneopyton*	<i>Python breitensteini</i>	1	1
Blodpyton*	<i>Python brongersmai</i>	1	1
Burmesisk tigerpyton*	<i>Python molurus</i>	1	1
Kungspyton	<i>Python regius</i>	7	14
Afrikansk oxgroda*	<i>Pyxicephalus adspersus</i>	1	1
Leachianus gecko*	<i>Rhacodactylus leachianus</i>	1	1
Apotekarskink*	<i>Scincus scincus</i>	1	2
Dvärgsandgecko*	<i>Stenodactylus petrii</i>	1	2
Mysksköldpadda*	<i>Sternotherus odoratus</i>	1	1
Leopardsköldpadda*	<i>Stigmochelys pardalis</i>	3	5
Wondergecko*	<i>Teratoscincus robotowskii</i>	1	2
Grekisk landsköldpadda	<i>Testudo hermanni</i>	8	12
Rysk stäppsköldpadda*	<i>Testudo horsfieldii</i>	3	4
Svart landsköldpadda*	<i>Testudo marginata</i>	1	1
Strumpebandsnok*	<i>Thamnophis marcianus</i>	1	1
Blåtungad skink*	<i>Tiliqua scincoides</i>	2	2
Rödörad vattensköldpadda*	<i>Trachemys scripta elegans</i>	3	4
Gulbukad vattensköldpadda*	<i>Trachemys scripta scripta</i>	4	4
Rödögd krokodilskink*	<i>Tribolonotus gracilis</i>	1	1
Tropicolotes steudneri*	<i>Tropicolotes steudneri</i>	1	2
Dvärggecko*	<i>Tropicolotes tripolitanus</i>	1	4
Dabbagam	<i>Uromastyx</i>	2	3
Nilvaran*	<i>Varanus niloticus</i>	1	1
Dvärgvaran	<i>Varanus pilbarensis</i>	1	3
Leopardsnok*	<i>Zamenis situla</i>	1	1
Totalsumma			324

Vad gäller reptiler är det i dagsläget bara Norge som har en positiv lista över tillåtna arter. De arter som idag är otillåtna i Norge är markerade med en * i tabellen ovan.

Övriga enkätresultat reptiler:

På frågan om djurens ursprung var minst en grekisk landsköldpadda vildfångad. Utöver de reptiler som föds upp i Sverige är det även vanligt att reptilerna införskaffats på mässor i andra europeiska länder. På frågan om djurägarna upplever att det är lätt att hitta en veterinär med god kompetens och expertis om just deras specifika djurart svarar majoriteten av reptilägarna (60 av 114) nej. På frågan om de upplever några problem med att hålla den specifika djurarten svarar de flesta reptilägare nej men en del nämner att det kan vara svårt att få tag i bra och rätt slags foder. Även att få till rätt temperatur och luftfuktighet nämns som svårt av vissa. På frågan om de svarande anser att deras specifika djurart hålls på ett gott sätt i Sverige idag, svarar många reptilägare ja men några arter som omnämns som problematiska är gröna leguaner, leopardgeckos och sköldpaddor.

Gröna leguaner är populära som sällskapsdjur men svåra att ta hand om i fångenskap. De kan bli runt 20 år gamla. I de allra flesta fall brister det i dieten, med ljuset eller andra delar i deras levnads-miljö, och det finns till och med siffror som säger att hela 70 % av alla gröna leguaner i fångenskap dör inom det första året⁹.

9 P. De Vosjoli & D. Blair, *The Green Iguana Manual* Escondido (California: Advanced Vivarium Systems, 1992)

Fåglar

79 svarande rapporterade att de hade totalt 397 individer av 40 arter. Den överlägset vanligaste fågelarten var undulat och de ovanligaste cubaamazonpapegoja, eleonorakakadua, goffinkakadua och blåvingad ara, av vilka det bara rapporterades en individ. En person sade sig ha en koltrast hemma som rehabiliterades. Det uppgavs inte om personen i fråga hade tillstånd att rehabilitera vilda fåglar.

Svenskt namn	Latinskt namn	Antal svarande med arten	Antal av arten
Fishers dvärgpapegoja	Agapornis fisheri	1	5
Rödhuudad dvärgpapegoja	Agapornis Pullarius	1	2
Rosenhuudad dvärgpapegoja	Agapornis rosicolli	2	4
Dvärgpapegoja ospec	Agapornis sp	1	11
Blåpannad amazonpapegoja	Amazona aestiva aestiva	2	2
Gulvingad amazonpapegoja	Amazona aestiva xanthopteryx	2	2
Vitpannad amazonpapegoja	Amazona albifrons	1	2
Venezuelaamazonpapegoja	Amazona amazonica	1	2
Gulnackad amazonpapegoja	Amazona auropalliata	1	2
Mjölarnamazonpapegoja	Amazona farinosa	2	2
Cubaamazonpapegoja	Amazona leucocephala	1	1
Gulpannad amazonpapegoja	Amazona ochrocephala	3	3
Blågul ara	Ara ararauna	2	8
Blåpannad dvärgara	Ara nobilis	1	5
Katarinaparakit	Bolborhynchus lineola	3	5
Vittofskakadua	Cacatua alba	1	2
Eleonorakakadua	Cacatua galerita eleonora	1	1
Goffinkakadua	Cacatua goffiniana	1	1
Kinesisk vaktel	Coturnix coturnix	1	15
Japansk vaktel	Coturnix japonica	2	15
Rödpannad kakariki	Cyanoramphus novaezelandiae	2	5
Gouldsamadin	Erythrura gouldiae	2	21
Lessons sparvpapegoja	Forpus coelestis	3	8
Risfågel	Lonchura oryzivora	1	2
Undulat	Melopsittacus undulatus	36	172

Splendidparakit	<i>Neophema splendida</i>	1	2
Nymfparakit	<i>Nymphicus hollandicus</i>	13	44
Pionus ospec	<i>Pionus sp</i>	1	2
Bältfink	<i>Poephila acuticauda</i>	1	2
Kongopapegoja	<i>Poicephalus gulielmi</i>	2	2
Meyers papegoja	<i>Poicephalus meyeri</i>	2	2
Morhuvad papegoja	<i>Poicephalus senegalus</i>	2	3
Barrabandsparakit	<i>Polytelis swainsonii</i>	1	2
Blåvingad ara	<i>Primolius maracana</i>	1	1
Grå jako	<i>Psittacus erithacus</i>	5	6
Grönkindad parakit	<i>Pyrrhura molinae</i>	1	2
Kanariefågel	<i>Serinus canaria domestica</i>	3	6
Kinesisk dvärgvaktel	<i>Synoicus chinensis</i>	2	10
Zebrafink	<i>Taeniopygia guttata</i>	5	14
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	1	1
Totalsumma			397

I dagsläget finns ingen positiv lista för fåglar att utgå ifrån. Bland fåglarna är det idag vanligast att hålla olika papegojarter och olika slags finkfåglar. De flesta sällskapsfåglarna har samma behov (miljö, nutrition, beteende) som sina vilda artfränder.

Övriga enkätresultat gällande fåglar: Ett vanligt problem är att sociala, det vill säga naturligt flocklevande, fåglar hålls ensamma. Detta påverkar dessa fåglars välfärd negativt och leder i många fall till allvarlig stress. På frågan om djurägarna upplever att det är lätt att hitta en veterinär med god kompetens och expertis om just deras specifika djurart svarar majoriteten av fågelägarna (60 av 115) nej. På frågan om de upplever några problem med att hålla den specifika djurarten nämner ett flertal av fågelägarna svårighet att hitta bra foder samt att hitta tillräckligt stora burar. Vad gäller djurens beteende gäller de flesta kommentarer hållning av papegojor, som till exempel svårigheten att tillfredsställa deras behov av rörelse och aktivitet samt att de är aggressiva (vilket ofta är ett tecken på frustration och stress). Generellt är behovet och kraven på utrymme för fåglarna ett av de största problemen som nämns för dessa djur. På frågan om de svarande anser att deras specifika djurart hålls på ett gott sätt i Sverige idag, svarar många fågelägare att de tycker att djurhållningen är undermålig, just framför allt för att så många naturligt sociala, flocklevande fåglar hålls ensamma, samt att de har för liten yta att röra sig på.

Papegojor som den Grå Jakon är väldigt intelligenta djur som kräver mycket stimulans och ofta drabbas av stress och bristande skötsel i fångenskap. Vissa vilda populationer är hotade, bland annat på grund av infångande till sällskapsdjursmarknaden. I fångenskap lever de vanligen mellan 40-60 år och riskerar därmed att behöva flytta mellan olika ägare.

3. DISKUSSION OCH SLUTSATS

Det finns flera positiva effekter av att införa positiva listor i EU:s medlemsländer. Bland annat har FVE, Federation of Veterinarians of Europe, publicerat ett ställningstagande¹⁰ där de skriver att en positiv lista ”representerar en mer hanterbar, proportionerlig och effektiv regulatorisk process och en mindre byråkratisk börda på kontrollmyndigheterna”. Vidare skriver de att ”Införandet och implementering av listor av EU:s medlemsländer måste vara ett fundamentalt krav i EU:s lagstiftning”. FVE uppmanar ansvariga myndigheter att arbeta på framtagandet av djurlistor, baserat på ”en grundlig genomgång och enligt särskilda vetenskapliga kriterier, av riskerna för djuret självt, dess ägare och samhället, de inhemska arterna och ekosystemet”. Syftet är att förbättra djurvälstånd, reducera illegal handel och begränsa risker för såväl människors hälsa, djurs hälsa, som för miljön.

Smittskydd och hälsa

Att i större utsträckning reglera hållandet av exotiska djurarter som sällskapsdjur har även fördelar ur smittskyddssynpunkt. Dr. Bernard Vallat som är generaldirektör på OIE (World Organisation for Animal Health) har vid många tillfällen pekat på att den internationella handeln med exotiska sällskapsdjur är en av de faktorer som har lett till en större spridning av smittor mellan djur och människor¹¹. Det beräknas att ca 72 % av framväxande zoonoser (sjukdomar som kan spridas mellan djur och människor) ursprungligen kommer från vilda arter (till exempel Nipah och SARS)¹². Zoonoser från vilda djur är därmed det främsta och växande hotet mot global folkhälsa av alla infektionssjukdomar. Dessa sjukdomar kan få enorma konsekvenser och drabbar ofta boskap och därmed vår matsäkerhet eller kan spridas direkt till människor. Newcastlesjukan är ett exempel på en sjukdom som spreds från importerade papegojor till domesticerade kycklingar och ledde till att fler än 12 miljoner kycklingar och vilda fåglar fick avlivas vid ett utbrott i USA. Ett aktuellt exempel på en virusjukdom med sitt ursprung i vilda djur är Covid-19-pandemin. De tidigare nämnda arterna afrikanska pygméigekottar samt flygpungekorrar och även sköldpaddor är även de problematiska eftersom de kan bära på salmonella.

Det är dessutom känt att såväl den legala som illegala handeln med vilda fåglar spelade en viktig roll då fågelinfluensan spreds globalt. Som ett resultat förbjöds import av viltfångade fåglar till EU år 2007. EU-kommissionen beräknar att kostnaderna och skadorna som varje år orsakas av invasiva arter ligger på runt 12 miljarder euro. Till detta tillkommer kostnader för den illegala handeln samt för att behandla sjukdomar från dessa källor. I samband med coronapandemin 2020 konstaterar IPBES (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) att handel med vilda djur, inklusive den lagliga marknaden för exotiska sällskapsdjur, bidrar till ökad risk för framtida pandemier¹³.

10 Federation of veterinarians of Europe (FVE), "Regulation of keeping of animals as companion animals through the establishment of lists", Federation of veterinarians of Europe, www.fve.org/cms/wp-content/uploads/006_fve_position_on_positive_lists_of_exotic_species_final.pdf, hämtad 8 nov 2020.

11 World Organisation for Animal Health (OIE), "A World United Against Infectious Diseases: Cross-Sectoral Solutions", Key note speech by Bernard Vallat, Director General of the World Organisation for Animal Health, Bangkok (31 jan 2013), www.oie.int/fileadmin/Home/eng/Media_Center/docs/pdf/Key_Documents/Speech_BV_PMAC_V2_Final_1_.pdf, hämtad 8 nov 2020.

12 K.E. Jones et al., "Global trends in emerging infectious diseases", *Nature*, 451 (2008), 990-994.

13 P. Daszak et al., "Workshop Report on Biodiversity and Pandemics of the Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services", IPBES secretariat, Bonn, Germany, DOI:10.5281/zenodo.4147317

Viltfångade arter

Trots att det i Sverige enbart är tillåtet att hålla djur som är födda i fångenskap som sällskapsdjur, vet vi att det förekommer viltfångade individer i svenska hem. I länder utanför Sverige som till exempel Tyskland hålls regelbundet stora mässor dit människor åker för att inhandla exotiska djurarter, och det är inte ovanligt att djur som säljs på dessa mässor ursprungligen kommer från det vilda. Det är inte helt lätt att säkert veta ursprunget eftersom säljaren kan undanhålla det riktiga ursprunget eller kanske inte ens vet på grund av olika mellanhänder.

Handeln med exotiska sällskapsdjur hotar i många fall de vilda artbestånden. Ett sådant exempel är att ett antal papegojarter hotas av utrotning till följd av bland annat import för sällskapsdjursmarknaden. Dessutom används det ofta plågsamma infångningsmetoder som innebär att en stor mängd individer dör. Enligt studier som gjorts i Senegal, vilket är ett land som exporterar ett stort antal fåglar till den exotiska sällskapsdjursmarknaden, uppskattas den totala genomsnittliga dödligheten för fåglar under infångande, transport/export och karantän till hela 70 %¹⁴. Genom att tillåta färre arter signaleras det dels till allmänheten och dels utanför våra gränser att Sverige inte vill vara med och bidra till en ökad efterfrågan på dessa djurarter globalt.

Kunskapsluckor gällande behov och beteenden hos exotiska sällskapsdjur

Ytterligare ett problem med att tillåta en stor mängd olika arter är att de skiljer sig väsentligt i krav på levnadsmiljöer, foder och skötsel. Det är därmed svårt för alla berörda parter såsom lagstiftare, djurskyddsinspektörer, veterinärer och djurägare att ha tillräcklig kunskap om varje specifik djurart som förekommer. Och även om många med ett specialintresse för exotiska djur ser till att läsa på och lära sig om den art de är intresserade av, är det ofta svårt att dels märka när/om något är fel samt hitta en veterinär med tillräcklig kompetens om det specifika djuret. Det är krävande att förstå och tyda beteendet hos ett icke-domesticerat djur och det försvåras av att många inte visar symptom alls eller först när gått alldeles för långt.

Det finns endast några få kliniker i Sverige med specialistkompetens om exotiska arter, trots att efterfrågan på kvalificerad sjukvård för dessa djur enligt uppgift har ökat stort de senaste 10-15 åren. De flesta av dessa specialistkliniker finns i Stockholm och enligt en av dessa är det vanligt att reptiler (även de mer vanligt förekommande arterna) drabbas av olika bristsjukdomar på grund av felaktig skötsel och levnadsmiljö, felaktigt foder, eller dålig hygien. I terrarier med deras begränsade yta blir det lätt för hög koncentration av bakterier eller mikroorganismer som kan leda till sjukdomar. Många av dessa djurarter härstammar från varma platser med hög luftfuktighet. Dessa måste ha tillgång till en specifik och väl kontrollerad miljö vad gäller till exempel värme och luftfuktighet. En annan art som nämns som problematisk är den afrikanska dvärgigelkotten som har ökat i popularitet de senaste åren. En sådan art är utmanande veterinärmedicinskt bland annat eftersom de inte är så vanliga, har en dygnsrytm som passar dåligt med vår egen samt inte alltid är så sociala. Även papegojor nämns av kliniken som ett problemområde då de ofta får beteendeproblem eller bristsjukdomar på grund av felaktig utfodring. Det brukar uppskattas att cirka 70-80 % av fåglarnas sjukdomar är direkt eller indirekt kopplade till en bristfällig diet.

Många av de exotiska djuren lever länge. De flesta reptilarter lever i 10 till 20 år. En del av de större fåglarna kan leva upp emot 50-60 år. Även sköldpaddor lever länge och mindre och vanliga arter lever ofta upp emot 30-40 år. Det innebär därför ett stort ansvar och långt åtagande att skaffa ett sådant sällskapsdjur.

14 N. Carter & D. Currey, "Research into the conditions of capture, transportation and export of wild-caught birds from Senegal", in A. Thornton, ed, *The Trade in Live Wildlife. Mortality and Transport Conditions* (London: The Environmental Investigation Agency, 1987), 10-18.

4. DJURSKYDDET SVERIGE FÖRESLÅR INFÖRANDET AV EN POSITIV LISTA

Det första steget för införandet av en positiv lagstiftning kring sällskapsdjur i Sverige är att regeringen ges i uppdrag att tillsätta en offentlig utredning gällande hållandet av exotiska sällskapsdjur och de juridiska förändringar som krävs för att införa en positiv lista. Det behövs bland annat ett förtydligande i Jordbruksverkets bemyndigande så att ansvarig myndighet får ange de arter vars behov kan tillgodoses och därmed är tillåtna att hålla för sällskap. Detta i kontrast till idag, när bemyndigandet tillåter att myndigheten anger de arter som är förbjudna att hålla som sällskap.

Genom att inspireras och ta hjälp av de processer och kriterier som redan används med framgång i andra länder skulle vi i Sverige kunna bli ett föregångsland på området med införandet av en positiv lista för exotiska sällskapsdjur. Som vi har försökt visa i den här rapporten finns det många problem med ett alltför löst och brett regelverk kring vilka arter som får hållas i fångenskap av privatpersoner, medan det egentligen bara finns fördelar med att istället införa en positiv lista. Genom en tydlig lista med arter som värderats och anses godtagbara att hålla som sällskapsdjur, skulle vi göra det lättare och minska bördan för såväl lagstiftare, privatpersoner/djurägare samt kontrollmyndigheter. Dessutom minskas riskerna för dålig djurvälstånd, smittspridning samt negativa ekologiska konsekvenser på grund av invasiva arter som sprids i den svenska naturen.

Referenser

Agria djurförsäkring, ”Katten-populäraste sällskapsdjuret i Sverige”, Agria djurförsäkring (27 nov 2017), www.agria.se/katt/artiklar/om-katt/katten---popularaste-sallskapsdjuret-i-sverige/, hämtad 8 nov 2020.

Carter, N & Currey, D., ”Research into the conditions of capture, transportation and export of wild-caught birds from Senegal”, in A. Thornton, ed, *The Trade in Live Wildlife. Mortality and Transport Conditions* (London: The Environmental Investigation Agency, 1987), 10-18.

Daszak, P. et al., ”Workshop Report on Biodiversity and Pandemics of the Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services”, IPBES sekretariat, Bonn, Germany, DOI:10.5281/zenodo.4147317.

De Vosjoli, P. & Blair, D., *The Green Iguana Manual Escondido* (California: Advanced Vivarium Systems, 1992).

Eurogroup for Animals, ”Analysis of national legislation related to the keeping and sale of exotic pets in Europe”, Eurogroup for Animals (juni 2020).

European commission, ”Evaluation of the EU Policy on Animal Welfare and Possible Policy Options for the Future”, (22 December 2010), https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_arch_122010_full_ev_report_en.pdf, hämtad 8 nov 2020.

Federation of veterinarians of Europe (FVE), ”Regulation of keeping of animals as companion animals through the establishment of lists”, Federation of veterinarians of Europe, www.fve.org/cms/wp-content/uploads/006_fve_position_on_positive_lists_of_exotic_species_final.pdf, hämtad 8 nov 2020.

Jones, K.E. et al., ”Global trends in emerging infectious diseases”, *Nature*, 451 (2008), 990-994.

Mattilsynet, ”Reptilene som er lovlig i Norge”, Mattilsynet (3 aug 2017), www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjale dyr_og_konkurransedyr/eksotiske_dyr/reptilene_som_er_lovlig_etter_15_august_2017.27196, hämtad 8 nov 2020.

Miljø- og Fødevareministeriet, ”Bekendtgørelse om forbud mod hold af særlige dyr”, Retsinformation (BEK nr 1261 af 17/11/2015), www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175350, hämtad 8 nov 2020.

Schuppli, C.A & Fraser, D., ”A framework for assessing the suitability of different species as companion animals”, *Animal Welfare*, 9 (2020), 359-372.

World Organisation for Animal Health (OIE), ”A World United Against Infectious Diseases: Cross-Sectoral Solutions”, Key note speech by Bernard Vallat, Director General of the World Organisation for Animal Health, Bangkok (31 jan 2013), www.oie.int/fileadmin/Home/eng/Media_Center/docs/pdf/Key_Documents/Speech_BV_PMAC_V2_Final_1_.pdf, hämtad 8 nov 2020.

OM DJURSKYDDET SVERIGE

Djurskyddet Sverige är med sina nästan 10 000 medlemmar och ungefär 50 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

Vår vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Vi jobbar för att alla djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt, hålls för människans sällskap eller föds upp för att bli eller producera mat. Alla djur ska ha rätt att utföra sina naturliga beteenden och skyddas från lidande. När djur avlivas eller slaktas ska det ske fritt från rädsla och smärta.

Vi opinionsbildar och påverkar politiker för att förbättra djurskyddslagstiftningen. Vi finns representerade i olika arbetsgrupper och kommittéer samt är remissinstans åt departement och myndigheter.

Våra lokala föreningar arbetar bland annat med att ta hand om djur som har blivit hemlösa och vanvårdade.

Vårt arbete finansieras av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

Läs mer på djurskyddet.se

***Tillsammans
gör vi skillnad
för djuren!***